

פניני הדרה היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרה היומי

גליון
מוגדל

פסחים פה- צא | פרשת תרומה | גליון מס' 59

דרה פה:

א"ר אמי המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה וכו' אינו חייב עד שיניח וכו'- הגאון רבי יהודה בכרך כתב (בקובץ כרם שלמה שנה כ"ב קו"ו) ע"פ דברי הגמ' כאן כדברים הללו: בקריאה ליום ראשון של פסח לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ועצם לא תשברו בו. ודקדקו המפרשים מדוע שינה בפסוק אחד. מלשון יחיד ללשון רבים, וי"ל הכוונה עפ"י מה דאיתא במס' פסחים (פ"ה ע"ב) א"ר אמי המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח, הוצאה כתיב ב"י כשבת, מה שבת עד דעבד עקירה והנחה. אף ה"נ עד דעבד עקירה והנחה. ופירש"י דגבי שבת כתיב בעשותה, בעושה את כולה ולא בעושה מקצתה, והנה איתא במס' שבת (צ"ב ע"ב) כיצד שנים שהוציאו פטורים. ומאחר דאמרין דהוצאה כתיב ביה בפסח כשבת עכצ"ל דכמו בשבת פטורים שנים שהוציאו כך בקרבן פסח פטורים שנים שהוציאוהו. ולפ"ז שפיר אמר הכתוב לא תוציא מן הבית בלשון יחיד, להורות כי דוקא ליחיד אסרה התורה הוצאת הבשר, אבל שנים שהוציאוהו פטורים, משא"כ על שבירת העצם חייבין אפילו שנים שעשו ע"כ.

באופן אחר אמר הג"ר זלמן מוואלוז'ין (תולדות אדם ח"א פ"ד) דהרמב"ם (פ"ט מהלכות ק"פ) כתב דהמוציא אחר מוציא פטור השני, ואילו שובר אחר שובר חייב השני, ולכן נאמר שבירה בלשון רבים שגם השני חייב, ואילו הוצאה נאמר בלשון יחיד שרק הראשון חייב והשני פטור. ובמעשה רב החדש מובא כן בשם הגר"א ז"ל. ובהכתב והקבלה (בא י"ב מ"ו) כתב שכבר קדמם המהר"ם חאגיז, והוסיף עוד טעם שאמר בהוצאה לשון יחיד לפי שאינו רק בפסח ראשון, משא"כ לגבי שבירה אמר בלשון רבים, לפי שנוהג גם בפסח שני.

וע"ע בזה בשו"ת בן פורת (סי' י" ס"ק ד') ובשו"ת מחזה אברהם (או"ח סי' קיז).

דרה פו.

יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות כו' יכול יהא נאכל בשתי חבורות- המהר"ל (גבורות ד' פרק ס') מבאר שכל הלכות קרבן פסח מורין על האחדות שהקב"ה שהוא יחיד בחר לו עם אחד לסגולה. שהי המצוה לאכול אותו ראשו על כרעיו על קרבו, שאין ראוי שיהי הקרבן מחולק. ולכן בבית אחד יאכל ואסור לחלקו לשתי חבורות או לשתי מקומות. ולכן בעי שה תמים בן שנה אחת ולא בן שנתים. ודוקא שה ולא עגל כדאיתא במקרא רבה (פ"ד) שה פזורה ישראל, למה נמשלו ישראל לשה, מה שה לוקה באחד מאבריו וכל אבריו מרגישים, כך ישראל אחד חוטא וכולם מרגישים. הרי השה מורה על האחדות שאין אבריו מתחלקים לפרטים.

ומשום כן נצטוו אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים, כי הבישול מפורר לחלקים, ורק ע"י הצלי מתקשה מכח האש למקשה אחת ולא בנא שהוא עדיין רך ומתחלק, ולכן אסור לשבור בו עצם שהוא מורה על ההתחלקות, אלא צריכים להיות שלמים.

אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן- וברש"י מבאר הטעם בזה: שכן חובת כל הקרבנות כדק"ל למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין וכו' ע"כ. וכ"כ ברשב"ם להלן (ק"ט ע"ב) דזה טעם הדין דאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן ע"ש. אכן בתוס' בפסחים לעיל (ע' ע"א) וכן להלן (ק"כ ע"א) כתבו דהדין דפסח נאכל על השובע הוא רק מדרבנן ע"ש. ויש לציין עוד, דבמכילתא עה"פ (שמות יב, ח): על מצות ומרורים יאכלוהו וגו' אי: מכאן אמרו הפסח נאכל אכילת שובע, ואין מצה ומרור נאכלים אכילת שובע ע"כ.

כתב החתם סופר (שבת דף קמז): 'מה שנראה לי שנולד לך זה מנהג לחדש חידושים יותר מדאי ... אכן ע"י החידושים בכל דף ועמוד עי"ז זוכר הכל ומילתא דתמיה מידבר דכירא, והנסיון מעיד לנו ע"ז ויודע אני בעצמי'.

ובירושלמי פסחים (פ"ו ה"ד) איתא דהטעם שהפסח נאכל על השובע הוא, משום גזירה שלא יבוא לידי שבירת עצם ע"כ.

ובשו"ת כוכב מיעקב (סי' כ"ז) העיר בדברי רש"י כאן דהטעם הוא בגלל "למשחה - לגדולה", שהרי כתבו התוס' בזבחים (ע"ה ע"ב) דבפסח ליכא דין של "למשחה לגדולה" כיון דלאו מתנות כהונה הוא ע"כ. וע"ש שהביא רא"י לדעת התוס' דבפסח ליכא ביה משום למשחה, דמצינו להדיא בירושלמי דיוצאין באכילת בני מעיים ידי חובת פסח כו', והנה קורקבין ובני מעיים אוכליהון לאו בר נש, והתוס' במעילה (כ ב) כתבו דאם מכר אותם בחזקת כשר והיה טריפה ל"ה מקח טעות כלל דבודאי לאו לאכילה בעי להו, א"כ ל"ה בודאי לשמחה לגדולה ואפ"ה יוצאין בו ידי חובת פסח, א"כ מוכח דבפסח לא בעי למשחה לגדולה. עכ"ד.

וראה בתשו' הגאון האדר"ת שנדפסה בשו"ת בכורי שלמה (ח"א או"ח סי' נ"א) שדן אי יש דין דנאכל על השובע גם בפסח שני. וכתב דזה תלוי בהנ"ל. דלפי רש"י (כאן) דהענין הוא מטעם "למשחה - לגדולה" א"כ צ"ע אם גם בפסח שני יש דין זה. אך לטעם הירושלמי דהוא בגלל שבירת עצם וכו' א"כ ג"כ בפסח שני יש דין זה. וכתב על זה הגאון בעל בכורי שלמה (בסי' נ"ב ס"ק ז') דלכאורה הדברים מפורשים במכילתא (שהובאה לעיל) דמייתי הדין דעל השובע מקרא דעל מצות ומרורים יאכלוהו. והרי פסוק זה כתיב בפסח שני. ומבואר דגם בפסח שני יש דין זה. ע"ש עוד בזה.

דף פו:

כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא - כתב השל"ה הק' (שער האותיות אות ק') בשם ספר ראשית חכמה (שער הקדושה פט"ז, ומובא גם בכף החיים או"ח סי' ק"ע) בעל הבית היינו הקדוש ברוך הוא, כל מה שאומר לך בעה"ב של העולם מהמצות עשה חוץ מצא, שאם יאמר לך צא מביתי ואל תכנס כענין אלישע אחר (עי' חגיגה ט"ו, שיצא בת קול שובו בנים שובבים חוץ מאחר) אל תשמע לו, אלא תכנס בתשובה, כי זה חשקו של הקדוש ברוך הוא, אלא שמטעה אותך, ע"כ.

עוד נציין שהמגן אברהם והביאור הלכה (סי' ק"ע סע' ה') הביאו מהב"ח שפירש דהכי כל שרות שיאמר לך בעה"ב שתעשה בתוך ביתו עשה, אבל אם יאמר לך שתשרת אותו ע"י שתצא חוץ לביתו כגון לשלחו לשוק אין צריך לשרתו בכך כי אין זה כבודו לילך לשוקים.

ובילקוט הגרשוני (פסחים פ"ו ב) בשם הגר"א זי"ע מפרש דכל מה שיאמר לך בעה"ב עשה היינו רק מה שאתה שומע ממנו מפורש, חוץ מצא, שבזה אל תמתין עד שיאמר לך מפורש, אלא כאשר יבין מחשבתו של בעה"ב שרצונו בכך יצא מיד, ועיי"ש עוד פירושים עפ"י אגדה.

ובשפת אמת (פסחים שם) כותב "י"ל שתיקנו כן אחר המעשה דבר קמצא דאיתא (בהנזקין) שאירע קלקול עי"ז שהוציאו שנחרב ביהמ"ק, ולכן אמרו שביד האורח שלא לשמוע לצאת לפעמים כשיהיה לו מזה בושה גדולה, ולכן יש שאין גורסין חוץ מצא וכו', דאח"כ הטילו בו תנאי חוץ מצא".

והמהרש"א כתב: 'ראיתי בספר מוגה שמחקו חוץ מצא והיינו משום דאין לו מקום כאן לפי ענינו ואינו נראה לפרש חוץ מצא כמשמעו שלא יצא האורח גם שיאמר לו בעה"ב צא וכי יתאכסן אדם בע"כ של בעה"ב ושמעתי דה"פ כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה שהוא מקרי בכל דבר בעה"ב שלך משא"כ כשיאמר לך צא אין זה מקרי אמירת בעה"ב שלך כלל כיון שא"ל צא וק"ל'.

עוד ראה לחיד"א בספרו ברכי יוסף (אורח חיים סימן קע) שהביא כמה חקירות בדינים אלו וכתב: נראה פשוט דאם האורח נוהג באיזה פרישות ואומר לו לעבור עליו, אינו מחוייב לשמוע לו. ומיהו בדבר שאין בו סרך איסור רק פרישות בעלמא טוב לגבר להסתיר מעשיו וישמט כל מה שיוכל, ועל זה נאמר אתהלך בתום לבבי בקרב ביתי.

עוד כתב: לאו דוקא הבעה"ב עצמו אלא ה"ה בנו הגדול או אחד מהגדולים של בני הבית, כי כל חד מינייהו נחשב כמו הבעה"ב וגירי דבעה"ב נינהו, וכבודם כבודו. וכן יש לדקדק קצת מהש"ס סוף פרק כיצד צולין גבי רב הונא דאקלע לגבי רב נחמן בר יצחק אמרו לי נתיב מר אפרויא, וקאמר עלה כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה ולא קאמר ברישא אמר ליה רב נחמן.

עוד כתב שם שיש לחקור הא דאמרינן כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה, אי צריך לעשות תכף, או יכול לסרב קצת. עיי"ש מה שהאריך בזה.

מאי טעמא כי יהבי לך כסא קבלת בחד זימנא א"ל מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול - שאלה מעניינת בענין זה מצינו בשו"ת תורה לשמה (סי' ערה): "שאלה, בעה"ב אחד שהביאו לו כוס יין לשתות או פרי אחד לאכול ואותה שעה נכנס בנו אצלו וכאשר ראהו אביו הושיט לו את הכוס לשתותו או את הפרי לאוכלו אם הבן יוכל לסרב מעט שלא לקבל מפני שרוצה שאביו יאכל ויהנה מן הפרי ההוא או דילמא

גבוה, וזו עבודה, שאכילת הפסח משולחן גבוה מורה שהם עבדי ה'; וע"כ במה שראוי לאכילה בשעת זריקה והוזמנו לשולחן גבוה ד', וכן הוא לשון הזוה"ק דאתדכי למיכל על פתורא דאבוהון.

והשתא עבד כנעני אינו יכול לאכול פסח שיורה שהוא עבד ה'; שהרי עדיין עבד אדוניו הוא ומזונותיו משל אדוניו, ואינו יכול לאכול אלא מפסח אדוניו או מפסח אחר ברשות אדוניו, שזה יורה שהוא עבד ה' ומזונותיו בא לו מה באמצעות אדוניו, וע"כ עבד של שני שותפים אין אוכל לא משל זה ולא משל זה.

ולקמן (פח ע"א) מבואר דלמשנה אחרונה דחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו לשחררו, אוכל העבד מפסח של עצמו, ולכאורה הא דכופין הוי מדרבנן ואיך אוכל בפסח דאורייתא. אך לפי הנ"ל א"ש, דהיות דהדין הוא דכופין את רבו לשחררו, א"כ גם קודם ששחררו מעשה ידיו של עצמו כמבואר בתוס' גיטין (מב ע"א ד"ה יום), וזה הוה מדאורייתא דהפקר ב"ד הפקר דאורייתא הוא, וכיון דמעשה ידיו של עצמו הוי מזונותיו משל עצמו, ע"כ אוכל מפסח של עצמו.

ועיי"ש שלפי ביאור זה מבאר הדין דעבד שברח מרבו לארץ ישראל יצא לחירות אף שרבו עלה לארץ ישראל, דהכל תליא באכילת מזונותיו ושפע פרנסתו אי באה לו מד' ע"י אדוניו או לא, עיין שם. ועיי"ש שמחדש לפי זה דמצות ישיבת ארץ ישראל בשלימות מקיימים רק אם הפרנסה היא גם מארץ ישראל, אבל מי שדר בארץ ישראל ופרנסתו נשלחת לו מחו"ל והשפעת מזונותיו ע"י השר שמחו"ל ולא ע"י הקדוש ברוך הוא בעצמו בארץ ישראל, אין זו מצות ישוב ארץ ישראל בשלימות, עיי"ש.

וילדי זנונים - פירש"י בנים זנונים ספק שלך ספק של אחרים. וכתב המהרש"ל בחכמת שלמה כאן דלכאורה יש לתמוה דהא קי"ל דרוב בעילות אחרי הבעל. ותירץ דהכא שהיה זקן ככה"ג לא אמרינן רוב בעילות הולכין אחר הבעל. ומטעם זה נקט הכא מה אעשה ל"זקן" הזה. והוא חידוש גדול לדינא. וע"ע מש"כ המהרש"א שם

ובמהר"ץ חיות (סוטה דף כ"ז) הביא דברי מהרש"ל אלו, דתמה דבפוסקים לא מצינו שום חילוק בין זקן לשאר בני אדם.

ובשו"ת חתם סופר (או"ח סי' ר"ח) בתשובתו להג' מהר"ץ חיות, כתב דמכאן למדו הפוסקים דאפילו פרוצה ביותר אומרים דרוב בעילות אחרי הבעל, דהרי הכא איירי בגומר בת דבלים שהכל דשין בה, ומ"מ דייק ואמר מה אעשה לזקן זה דוקא, וכדברי המהרש"ל כנ"ל, והיינו דכיון דהוא היה זקן והיא

אף על פי שהוא מסרב בשביל שחפץ בהנאת אביו עכ"ז מאחר שאביו הושיטו לו אסור לסרב כלל אלא צריך תיכף ומיד לקבלו ולאוכלו יורינו המורה לצדקה ושכמ"ה.

תשובה. פשיטא הוא שאם האב נתן כוס לבנו לשתות או איזה פרי לאכול שצריך תיכף ומיד לקבלו ולא לסרב כלל, דהא מצינו בגמרא דפסחים דף פ"ו ע"ב ברב הונא דיהבו ליה כסא וקבליה בחד זמנא ולא סרב עד שיפצירו בו, ושאלו אותו אמאי עביד הכי, ואמר להם דמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול ע"ש. וכ"ש הכא דכבוד אב הוא דאורייתא דאין לסרב כלל. אך נידון השאלה הנז' הוא שאני מהא מפני שהכוס הזה הובא תחילה לאביו לשתותו, ורק עתה שראה האב את בנו לפניו, הנה באהבתו לו רצה ליתן אותו לו, והבן מסרב בשביל שרוצה בהנאת אביו שיהיה הוא נהנה מזה, הנה ודאי הא שניא טובא דישי לומר שרי ליה לסרב מעט מפני שהסירוב הזה הוא מוכיח על אהבתו לאביו. והנה אהבת הבן לאביו זהו כבודו.

אך נראה ודאי שלא יסרב הרבה אלא מעט, דהיינו פעם אחת, בכדי שיראה לאביו וגם להיושבים שהוא חפץ ושמח בהנאת אביו שישב לאביו ויאמר בפירוש אני רוצה ושמח שאתה תאכל או תשתה זה, ואחר שסרב ואמר כך, אם אביו עודנו אומר לא כי אלא אתה תאכל זה, אז יקבל ממנו ויעשה רצונו של אביו כי כבוד אדם הוא רצונו. וכו"ו עכ"ד.

דף פז.

ועבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהן - וברש"י לא יאכל משל שניהן לא מפסחו של זה ולא משל זה, ואפי' המנהו האחד על פסחו מי נתן רשות לחלק האחר לימנות על זה ואין לו תקנה, אלא א"כ רצו שניהן שימנה עם האחד.

בשו"ת אבני נזר (יו"ד ח"ב סי' תנד אותיות י - ג) הקשה דטעמא בעי מה לו לרבו באכילת פסח של עבדו, וכי אכילת פסח מגרע עבדות רבו, ולמה יוכל רבו למחות בו באכילת פסח.

וביאר הענין דהנה יש להתבונן במצות הפסח שאינו בא אלא לאכילה, ואם לא הי' ראוי לאכילה בשעת זריקה לא יצא ידי חובתו, וגוף אכילה לכו"ע לא מעכבא. אלא שהענין הוא, דישראל נגאלו בדם פסח ודם מילה, והיינו דמילה מורה סימן עבדות לד' ומוציא מעבדות מצרים, וכן פסח דכתיב ועבדת את העבודה הזאת. אך צריכים להבין מה עבדות יש באכילת הפסח. אך הענין הוא, דעבד מזונותיו משל רבו, וכשהיו עבדים במצרים הי' מזונותיהם משל מצרים, וכשיצאו ונעשו עבדי ה' אכלו פסח משולחן

ולא הגלם מארץ ישראל, רק שיתוספו עליהם גרים, דאלמלא לא חטאו ישראל ולא היה צריכין ליענש, אז היו אותם גוים שהיו צריכין להתגייר באים מעצמם לא"י ורואים בכבודם של ישראל ומתגיירים, אבל מאחר שנתחייבו בעונש ונעשו שפלים בעיני כל ורחוק הדבר שיעלו הגוים מעצמם, ע"כ הוכרחו ישראל להגלות וילכו הם אחרי הגרים לקבצם. [ובאור החיים הק' (על הפסוק והייתם לי סגולה מכל העמים) כתב שהתורה הק' יש לו סגולה כאבן שואבת (מגנט) שהיא מלקטת הפזורים מכל ארבע כנפות הארץ].

גפא דרומי- רש"י ז"ל פירש נשבע בע"ז. וכן פירש הערוך. וכתוב בלקוטי רב בצלאל כ"י משם גיליון לפי שרומי בנוי כצורת נשר והטרקלין כצורת ארי וזה נשבע בגף הנשר וי"מ גפא מלשון גפי קרת פי' גאונה של רומי. (חיד"א בס' פתח עינים).

דף פט.

תניא נמי הכי: מעשה וקדמו בנות לבנים, ונמצא בנות זריזות ובנים שפלים- ונתקשתי דאמאי נקיט הגמ' לשון 'בנים שפלים' הו"ל בנים עצלנים, ואמאי נקט לשון השפלה.

ונראה לענ"ד לבאר דהנה בכמה מקומות מבואר שהנשים עצלניות הם יותר מן הגברים והכי איתא באבות דר"נ (פ' מה) לחד תנא דאחת מד' מדות שנמצאות בנשים ולא באנשים היא מידת העצלות, וכן איתא בב"ר (בראשית פ' מה), וכן בפ"י הדר זקנים עה"ת (וירא פ"ח) איתא: 'מהרי שלוש סאין-מכאן שהנשים עצלניות, וכן הביאו תוס' בפסחים ד: מהירושלמי. (וע"ע בשו"ע יו"ד סי' קכז ובש"ך שם ס"ק ל), וכן איתא נמי בגמ' בחגיגה (יב:) משל למלך שאמר לעבדיו השכימו לפתחי השכים ומצא נשים ואנשים למי משבח למי שאין דרכו להשכים והשכים. [וחשבתי עוד שזה הטעם שהובא בפוסקים (אבודרהם בסדר ר"ח, ותשב"ץ ח"ג סי' רמד) דטעם שמשמרות הנשים את ר"ח ממלאכה מפני שנזדרזו הנשים לנדבת המשכן שנא' ויבאו האנשים על הנשים, ולכאו' נראה ששבחן ושכרן בכך שנזדרזו אף שטבען להיות עצלות מן הגברים].

ולפי הקדמה זו יבואר נמי הכא דכיון שהנקבות הקדימו לבנים א"כ נמצאו בנים שפלים, משום שנמצא שמי שאין דרכו להשכים ולהיות זריז הקדים את זה שטבעו להיות זריז יותר. וע"ע בתורה תמימה (בראשית פ"א הע' טז) ולפ"ד יש עוד להוסיף דכיון שהגברים הם נמי ברוחניות במעלה יותר מן הנשים א"כ צריכים הם להיות זריזים יותר ובזה שלא הזדרזו נמצא ששפלים הם.

היתה פרוצה אז חוששין להבנים שאינם מהבעל, הא פרוצה גרידא או זקן גרידא שפיר י"ל דרוב בעלות אחר הבעל. וע"ש עוד שכתב דלאו דוקא זקן בשנים. אלא גם אם זקן זה שקנה חכמה, דהיינו תלמיד חכם, כיון שאינו מצוי כתרנגול, אם היא פרוצה חיישינן להבנים עיין שם. וע"ע בזה בשו"ת שואל ומשיב מהדורה רביעאה חלק א סימן ל. ובשו"ת עין יצחק חלק א - אבן העזר סימן ו.

א"ל הקדוש ברוך הוא להושע בניך חטאו היל"ל בניך בני בחוניך וכו' העבירים באומה אחרת וכו'- כתב החיד"א דבר נפלא בזה בספרו פתח עינים וז"ל: ק"ק מאי דעתיה דהושע דא"ל העבירים וכו' ואפשר לומר בהקדים מ"ש בס' סמיכת חכמים דאיכא פלוגתא אי יש תשובה בע"ז וג"ע וש"ד ופליגי בקרא שובה ישראל עד ה' אלהיך אי עד ועד בכלל או לא עש"ב, וידוע פלוגתא דר"מ ור"י אי ישראל נקראו בנים כשהן רשעים. ואפשר דהושע סבר דאין תשובה מועלת לע"ז ג"ע וש"ד דעד ולא עד בכלל והטעם דכשחטאו בג"ע וש"ד וכ"ש בע"ז לא מקרו בנים ולזה אין התשובה מועלת דטעם התשובה הוא דאב שמחל על כבודו כבודו מחול ומשו"ה בחטאו בג' עבירות חמורות דיצאו מכלל בנים אין להם תשובה. וכשהקב"ה א"ל בניך חטאו הבין הושע דגם הקדוש ברוך הוא סבר דלא מקרו בנים ולכך א"ל בניך חטאו כלומר ולא בני, והוא כסברתו ואם אינם בנים אין להם תשובה, ולכך אמר העבירים באומה אחרת דאין להם תקון, ולכך אמר הקדוש ברוך הוא מה אעשה לזקן זה כלומר לא בשמים היא ויש לחוש דיקבע הלכה כדבריו ע"ד כבר הורה זקן. ולכך אמר לו שישא גומר בת דבלים שהיא זונה ולדעתו אין לגלוי עריות תשובה, וכשא"ל שיפרוש ממנה הבין הושע דטעה בדעתו והאמת דיש תשובה בכל וא"ל יש לי בנים וכו' ומבקש פתח לחזור מדעתו ולבקש רחמים על ישראל. וא"ל הקדוש ברוך הוא בפירוש ומה אתה וכו' בני בחוני וכו' גילה דבכל גונא הם בנים ויש תשובה. וז"ש בראשית מאמר היל"ל בניך בני בחוניך וכדא"ל יצחק להקב"ה בני ולא בניך כלומר בכל גוונא נקראים בניך. ולכן אמר אח"ך יאמר להם בני אל חי תמיד הם בנים. ועמ"ש אני בעניי במאמר זה בס' הקטן ראש דוד דף ל"ב ובס' הקטן דברים אחדים דף קנ"ח בס"ד:

דף פז:

ואמר ר"א לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים וכו'- כתב הבית הלוי (פרשת בשלח) דכוונת הגמרא דאע"ג דודאי דהגלות הגיע להם עבור חטאם, רק דהקב"ה היה יכול להעניש אותם בתוך ארץ ישראל

אמנם עיין במד"ר (יתרו פכ"א) 'כה תאמר לבית יעקב אלו הנשין ותגיד לבני ישראל אלו האנשים, והקשו דלמה הזכיר הנשים תחילה, מפני שהן מזדרזות במצוות'.

ועיין ביפ"ת שם שכתב להקשות מדברי הירושלמי דהתם מבואר דעצלניות הן גבי בדיקת חמץ.

ותי' דשאני גבי חמץ דסמכה דעתן שאין כל חמץ בבית וכו', אבל הכא דאיכא ודאי מצוה מזדרזות טפי מהאנשים וכן מציינו בברכות לא. אמר ר' זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו ז"נ. וע"ע בפ"י הרד"ל מה שכתב ליישב עוד בזה.

דף פט:

רב פפא ורב הונא ברי' דרב יהושע עריבו ריפתא בהדי הדדי, אדאכיל רב הונא בדר"י חדא אכל רב פפא ארבע כו', אזל עריב בהדי רבינא, אדאכיל ר"ה בדר"י חדא אכיל רבינא תמניא, אמר מאה פפי ולא חדא רבינא - כ"ק אדמו"ר בעל ה"פני מנחם" מגור זצ"ל מביא ביאור בדברי הגמ' ששמע בילדותו בשם החידושי הרי"ם זצ"ל: מקשין העולם הא מאה פפי אוכלין ת' ככרות, וחדא רבינא אוכל ח' בלבד. ואמר חי' הרי"מ זצ"ל, דעריבו רפתא, אוכלין סעודה ביחד, ואז כל אחד נותן חצי, ויוצא שאם ר"ה אכל עם חדא רבינא, הי' עליו לשלם (על) 4.5 לחם, כי אם ר"ה 4.5 ורבינא 4.5 ביחד 9, ואז אכל ר"ה חדא ורבינא תמני'. אבל אם ר"ה אכל ביחד עם מאה פפי, לא הי' עולה לו כי אם פחות מ - 4 לחם, על כל לחם שהי' ר"ה אוכל, כי אז הי' החשבון כך: 401 לחם אכלו (כולם) ביחד, מאה פפי אכלו ת' לחם וחדא ר"ה לחם אחד, וביחד 401, והשתתפו בסעודה 101 אנשים ואז עלה הוצאת ר"ה על כל לחם פחות מ - 4, ועדיין יותר זול מחדא רבינא.

והוסיף, כי חלילה מלייחס להני אמוראים צרות עין, אלא שהי' להם דרכים שונות בעבודת השי"ת. (ועי' שפ"א, אחד המרבה ואחד הממעט שיש ב' דרכים אחד הולך בדרך המרבה ואחד הולך בדרך הממעט, ובלבד (ששניהם) יתכוון לבו). - ובסעודת מריעות של חסידים (כעין חסידישע וויעטשאר), כל אחד לומד מהשני בעבודת השי"ת, (כמאמר הגמ' (שם) לתקוני שבחא, וצוותא בעלמא קמ"ל). - המאמר הנ"ל שמעתי בילדותי מפי חבירי ר' בונם ליקווער הי"ד, שהי' לריעי ומדריכי ע"פ עצת אדמו"ר זצ"ל, הגם שר' בונם הנ"ל הי' קשיש ממני בל' שנים בערך. ומכיון ששמעתי אותו כד הוינא טליא, יכול להיות ששיניתי קצת, אבל תוכנו מסרתי בדיוק עכד"ק.

ועיין בס' "מכתבים ואיגרות קודש" מאוסף רבי בן ציון פישוהוף שליט"א (ע' 343) מש"כ בזה האבני נזר צוק"ל באגרת וז"ל: זה לשון מרכבת המשנה - החשבון לכאורה תמוה, וי"ל דשפיר קאמר, דמוטב לעשות שותפות עם מאה פפי בבא מלעשות עם חדא רבינא, דודאי כל שעושה שותפות עם הרבה פפי, אף בב"א מפסיד טפי דאם עושה שותפות עם פפא אחד ונמצא כשאוכל רב (הונא) שיעור סעודה אחת ור"פ ד' הרי נאכל בין הכל חמשה, ומשלם כ"א ב' וחצי ור"ה לא אכל אלא חדא, נמצא מפסיד אחד וחצי, וכשעשה שותפות עם תרי והוא אכל חדא והם תמניא, דנאכל בין הכל תשעה, ומשלם כ"א מהם תלתא ור"ה לא אכל אלא חדא, נמצא מפסיד תרתי. ואם נשתתף עם ג' דאכיל איהו חדא ואינהו י"ב ונאכל בין הכל י"ג ומשלשין ארבעתן כ"א חלק רובע דהיינו תלתא וריבעא, ור"ה לא אכל אלא חדא, נמצא מפסיד תרי וריבעא. וכן לעולם כל מה שיתרבה יפסיד טפי עד כשהוא עושה שותפות עם מאה דאכיל איהו חדא ואיהו ת' דנאכל בין הכל ת"א, ומשלמים מאה ואחד כ"א מהם חלק ק"א דהיינו ארבעה פחות קימעא - רצ"ל ג' חלקי ק"א - דאילו הי' נאכל בין הכל ת"ד הי' משלם חד מינייהו ד', ועתה שנאכל רק ת"א אינם משלמין ד' במילואו. ונמצא ר"ה דאכיל חדא מפסיד תלתא בציר פורתא, וכשמשתתף עם חדא רבינא מפסיד טפי, דר"ה אכל חדא ואיהו תמניא, ונאכל בין הכל תשעה, נמצא כל אחד מהם משלם ד' ופלגא, ור"ה דלא אכל אלא חדא מפסיד תלתא ופלגא עכד"ק.

דף צ.

כי פליגי - במצה ומרור. רבנן סברי: הא אכילה אחריתי היא, ורבי סבר: כיון דהכשירו דפסח הוא, כגופא דפסח דמי - כתב בס' גיליוני הש"ס: ע' חידוש בס' קרבן חגיגה סי' ט' דאגב דשרי ליקח במעות פסח שניתותרו למצת מצוה יכול ליקח בהם ג"כ מצה לכל שבעת הימים, ועוד שם חידוש דיכול להוציאם לצורך בדיקת חמץ באתרא דבדקי באגרא וכדומה דכיון דכתי' לא תשחט על חמץ וגו' ה"ל צורך פסח ע"ש.

דף צ:

טבול יום נמי מחוסר הערב שמש, שמשא ממילא ערבא - ומבואר בגמרא דמחוסר זמן לא נחשב מחוסר מעשה דזמן ממילא קא אתי.

ומכח דברי הגמרא אלו כתב בשו"ת הרי בשמים תנינא (סוף סי' ריט) שאף שבמזוזה גם שייך דין תעשה ולא מן העשוי, ואם הניח מזוזה במקום דלא

מותר להם לשחוט משום עשה זכרת הגם שיבואו לידי נותר. ועי' כס"מ כן שהנותר הוא כשוא"ת (ועי' חי' הגר"י פערלא על רס"ג שכתב דהרמב"ם פליג). ועל עיקר הספק אם מותר לשחוט הפסח כשברי לו שיבוא לידי נותר ואין לו עצה לשחוט בלי שיבוא לידי נותר דלכאורה יש בענין זה ראיות סותרות לכאן ולכאן, דלעיל (פט א) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהן אמרו שם שלא התירו להן להביא פ"ש ולהתנות בשלמים משום דממעט זמן אכילתו, הרי דאפילו משום חשש ד"שמא יבוא לידי נותר" אמרו שלא יביא פסח, ק"ו בנ"ד שודאי יבוא לידי נותר.

נראה דיש לדחות ראייה זו דיתכן דשלא למעט זמן אכילה זהו תקנת חכמים שעשו בקרבנות וחמיר יותר משאר סיבות שמביאות אותו לידי נותר והגם דטעם התקנה היא מצד חשש נותר, מ"מ אחר שקבעוהו לאיסור, חמיר יותר אפילו מסיבות אחרות שגורמות לו לבוא ודאי לידי נותר.

<<<>>

חייב במזוזה ואח"כ נתחייב פסול, מ"מ בקובע המזוזה בתוך שלשים יום שעדיין הוא לא נתחייב במזוזה לא מיפסל משום תעשה ולא מן העשוי, כיון דאינו מחוסר מעשה ושמשא ממילא ערבא, עיין שם.

וכן כתב בפרי מגדים (או"ח סי' יח משבצות זהב ס"ק א) לגבי ציצית שעשאה בלילה דלא מיפסל משום תעשה ולא מן העשוי, ולא דמי להטיל בבת שלש ונעשית בת ארבע דפסול, משום דכאן הוי פסול מחמת הזמן, וזמן ממילא קא אתי, עיין שם. וע"ע בשו"ת יבי"א (חלק ח - אורח חיים סימן ג).

וראה בגליוני הש"ס (מסכת נדרים דף צ:): שציין שכ"כ הר"ן גם בתשובותיו סי' נ' דמחוסר זמן לאו חסרון מיקרי וחשוב חל הנדר והביא שם גמ' נזיר ס"ד ב' ופסחים צ' ב' שמשא ממילא ערבא ולא חשיב הערב שמש חסרון וע"ע גיטין כ"ט ב' כיון דלבתר תלתין יומין מצי מגרש כשליח שניתן לגירושין הוא וכזה מצינו עוד בכמה דוכתי דחסרון זמן לא חשיב חסרון ואולם ל' הרמב"ן שבת כ"ד ב' ד"ה מנה"מ וז"ל וע"כ א"א לקיים את שתיהן מיקרי אעפ"י שאפשר למחר שכל שמחוסר זמן כמחוסר הכל דמי כו' עכ"ל.

דף צא.

אין שוחטין את הפסח על היחיד דברי ר"י ור' יוסי מתיר. וקיי"ל כר' יוסי וכתב ע"ז הרמב"ם שלכתחילה הוא שיהיה ראוי לאכול את כולו [עוד כתב הרמב"ם דודאי בעינן לכתחילה שכולם יהיו ראויים לאכול כזית שהרי בעינן לשחוט הפסח לשם אוכליו לגמרי].

וכתב בהערות הגר"ש אלישיב: יש לדון לר' יהודה ביחיד שאינו יכול לאכול את כולו וכן לר' יוסי בחבורה מועטת שאין יכולין לאכול כולו, ואין להם עוד אנשים לצרף לחבורה זו. וברי להם שאם ישחטו הפסח יבואו לידי נותר, האם עדיף שלא ישחטו כדי שלא יבואו לידי נותר, או דמצוה שישחטו משום עשה זכרת הגם שיבוא לידי נותר. והדעת מכרעת דבמקום כזה שאין להם דרך שלא יבואו לידי נותר

זכר למחצית השקל כהוראת הח"ח

**ע"פ פסק הח"ח 'זכר למחצית השקל'
יש ליתן ל'בית מדרש גבוה לכהנים'
המכין את הכהנים לעבודת ביהמ"ק**

וכפי שכתב בהשמטה לביאור הלכה סי' תרצד (הובא בס' 'כל כתבי הח"ח', מכתבים ומאמרים) וז"ל: 'מן הראוי שכל אחד מישראל יתן מחצית השקל ממש בכל שנה כמו בזמן המקדש, ולזה יהי' קופה מיוחדת, ומזה יושיבו בכמה מקומות חבורות ת"ח שיהיו עוסקים בעניני עבודה, ויחשב לפני הקב"ה כאילו הקריבום, ויהי' זכות לכלל ישראל עי"ז.'

דרכי התרוסה: * התקשרו למס' 0504166339 והעבירו תרומתכם
2 ניתן לתרום דרך מכשירי נדרים עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים'
ביתר | וכן במכשירי קהילות בקטגוריית תורת הקרבנות עבור
הנ"ל. 3 בקופות המוצבות בבתי הכנסת המרכזיים.

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

כמו"כ מתקיים שיעור 'למאחרי שבת' בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממעזריטש 144 בשעה 10.35 בערב.

ניתן לשמוע את השיעורים ב'קול הלשון' במס' 03-6171111 להקיש *7 ואז קוד 66339 * שלוחה 6

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com

בכתובת זו ניתן לקבל גם את הגליון היוצא ע"י 'בית מדרש גבוה לכהנים' ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק.

ניתן לתרום עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים' להכנת הכהנים לעבודת ביהמ"ק << דרך מכשירי נדרים פלוס.